

Las fronteras de España – Antigüedades españolas – Amilcar Barca – Asdrúbal – El tratado del Ebro – Aníbal Barca y sus ambiciones
(1-9)

[1] Ὅρος ἐστὶ Πυρήνη διήκον ἀπὸ τῆς Τυρρηνικῆς θαλάσσης ἐπὶ τὸν βόρειον ὠκεανόν, οἰκοῦσι δ' αὐτοῦ πρὸς μὲν ἕω Κελτοί, ὅσοι Γαλάται τε καὶ Γάλλοι νῦν προσαγορεύονται, πρὸς δὲ δύσεων Ἰβηρές τε καὶ Κελτίβηρες, ἀρχόμενοι μὲν ἀπὸ τοῦ Τυρρηνικοῦ πελάγους, περιόντες δ' ἐν κύκλῳ διὰ τῶν Ἡρακλείων στηλῶν ἐπὶ τὸν βόρειον ὠκεανόν. οὕτως ἐστὶν ἡ Ἰβηρία περίκλυτος, ὅτι μὴ τῇ Πυρήνῃ μόνῃ, μεγίστῳ τῶν Εὐρωπαϊῶν [2] ὄρων καὶ ἰθυτάτῳ σχεδὸν ἀπάντων. τοῦ δὲ περίπλου τοῦδε τὸ μὲν Τυρρηνικὸν πέλαγος διαπλέουσιν ἐπὶ τὰς στήλας τὰς Ἡρακλείους, τὸν δ' ἐσπέριον καὶ τὸν βόρειον ὠκεανὸν οὐ περῶσιν, ὅτι μὴ πορθμεύεσθαι μόνον ἐπὶ Βρεττανούς, καὶ τοῦτο ταῖς ἀμπώτεσι τοῦ [3] πελάγους συμφερόμενοι. ἔστι δ' αὐτοῖς ὁ διάπλους ἡμισυ ἡμέρας, καὶ τὰ λοιπὰ οὔτε Ῥωμαῖοι οὔτε τὰ [4] ἔθνη τὰ ὑπὸ Ῥωμαίοις πειρῶνται τοῦδε τοῦ ὠκεανοῦ. μέγεθος δὲ τῆς Ἰβηρίας, τῆς Ἰσπανίας νῦν ὑπὸ τινων ἀντὶ Ἰβηρίας λεγομένης, ἐστὶ πολὺ καὶ ἄπιστον ὡς ἐν χώρᾳ μιᾷ, ὅπου τὸ πλάτος μυρίους σταδίους ἀριθμοῦσι, καὶ ἔστιν αὐτῇ τὸ πλάτος ἀντὶ μήκους. ἔθνη τε πολλὰ καὶ πολυώνυμα αὐτὴν οἰκεῖ, καὶ ποταμοὶ πολλοὶ ῥέουσι ναυσίποροι. [5] οἳ τινες δ' αὐτὴν οἰκῆσαι πρῶτοι νομίζονται καὶ οἱ μετ' ἐκείνους κατέσχον, οὐ πάνυ μοι ταῦτα φροντίζειν ἀρέσκει, μόνα τὰ Ῥωμαίων συγγράφοντι, πλὴν ὅτι Κελτοὶ μοι δοκοῦσι ποτε, τὴν Πυρήνην ὑπερβάντες, αὐτοῖς συνοικῆσαι, ὅθεν ἄρα καὶ τὸ Κελτιβήρων [6] ὄνομα ἐρρή. δοκοῦσι δέ μοι καὶ Φοίνικες, ἐς Ἰβηρίαν ἐκ πολλοῦ θαμινὰ ἐπ' ἐμπορίᾳ διαπλέοντες, οἰκῆσαι τινα τῆς Ἰβηρίας Ἑλληνές τε ὁμοίως, ἐς Ταρτησσὸν καὶ Ἀργανθώνιον Ταρτησσοῦ βασιλεῖα πλέοντες, [7] ἐμμεῖναι καὶ τῶνδὲ τινες ἐν Ἰβηρίᾳ. ἡ γὰρ Ἀργανθωνίου βασιλεία ἐν Ἰβηρσιν ἦν, καὶ Ταρτησσός μοι δοκεῖ τότε εἶναι πόλις ἐπὶ θαλάσσης, ἣ νῦν Καρπησσὸς ὀνομάζεται. [8] τό τε τοῦ Ἡρακλέους ἱερὸν τὸ ἐν στήλαις Φοινικῆς μοι δοκοῦσιν ἰδρῦσασθαι· καὶ θρησκευέται νῦν ἔτι φοινικικῶς, ὃ τε θεὸς αὐτοῖς οὐχ ὁ Θηβαῖός ἐστιν, ἀλλ' ὁ Τυρίων.

La guerra contra los lusitanos (234-255)

[234] τοῦ δ' αὐτοῦ χρόνου μέρος ἄλλο Ἰβήρων αὐτονόμων, οἳ Λυσιτανοὶ καλοῦνται, Πουνίκου σφῶν ἡγουμένου, τὰ Ῥωμαίων ὑπήκοα ἐλήζοντο καὶ τοὺς στρατηγοῦντας αὐτῶν, Μανίλιόν τε καὶ Καλπούρνιον Πείσωνα, τρεψάμενοι κτείνουσιν ἑξακισχιλίους καὶ ἐπ' αὐτοῖς Τερέντιον Οὐάρρωνα ταμίαν. [235] οἷς ἐπαρθεὶς ὁ Πούνικος τὰ μέχρι ὠκεανοῦ κατέδραμεν καὶ Οὐέτωνα ἐς τὴν στρατείαν προσλαβὼν ἐπολιόρκει Ῥωμαίων ὑπηκόους τοὺς λεγομένους Βλαστοφοίνικας, οἷς φασιν Ἄννιβαν τὸν Καρχηδόνιον ἐποικίσει τινὰς ἐκ Λιβύης καὶ παρὰ τοῦτο κληθῆναι Βλαστοφοίνικας. [236] Πούνικος μὲν οὖν λίθῳ πληγεὶς ἐς τὴν κεφαλὴν ἀπέθανεν, διαδέχεται δ' αὐτὸν ἀνὴρ, ὃν ὄνομα ἦν Καίσαρος. οὗτος ὁ Καίσαρος Μουμμίῳ, μετὰ στρατιᾶς ἄλλης ἐπελθόντι ἀπὸ Ῥώμης, ἐς μάχην συνηέχθη καὶ ἠττώμενος ἔφυγε. [237] Μουμμίου δ' αὐτὸν ἀτάκτως διώκοντος ἐπιστραφεὶς ἔκτεινεν ἐς ἑνακισχιλίους καὶ τὴν τε λείαν τὴν ἠρπασμένην καὶ τὸ οἰκεῖον στρατόπεδον ἀνεσώσατο καὶ τὸ Ῥωμαίων προσέλαβέ τε καὶ διήρπασεν ὄπλα καὶ σημεῖα πολλὰ, ἅπερ οἱ βάρβαροι κατὰ τὴν Κελτιβηρίαν ὅλην περιφέροντες ἐπετώθαζον. [238] Μούμμιος δ' ὑπολοίπους ἔχων πεντακισχιλίους ἐγύμναζεν ἕνδον ἐν τῷ στρατοπέδῳ, δεδιὼς ἄρα προελθεῖν ἐς τὸ πεδῖον, πρὶν τοὺς ἄνδρας ἀναθαρρῆσαι. φυλάξας δέ, εἴ τι μέρος οἱ βάρβαροι τῆς ἀφηρημένης λείας παρέφερον, ἀδοκῆτως αὐτοῖς ἐπέθετο καὶ πολλοὺς διαφθείρας ἔλαβε τὴν λείαν καὶ τὰ σημεῖα. [239] Λυσιτανῶν δ' οἱ ἐπὶ θάτερα τοῦ Τάγου ποταμοῦ, κάκεῖνοι Ῥωμαίοις πεπολεμωμένοι, Καυκαίνου σφῶν ἡγουμένου, Κουνέους ἐπόρθουν, οἳ Ῥωμαίοις ἦσαν ὑπήκοοι, καὶ [240] πόλιν αὐτῶν μεγάλην εἶλον Κονίστοργιν. παρά τε τὰς στήλας τὰς Ἡρακλείους τὸν ὠκεανὸν ἐπέρων, καὶ οἱ μὲν τὴν ἄλλην Λιβύην κατέτρεχον, οἳ δ' Ὀκίλην πόλιν ἐπολιόρκουν. [241] Μούμμιος δ', ἐπόμενος ἑνακισχιλίοις πεζοῖς καὶ ἵππεῦσι πεντακοσίοις, ἔκτεινε τῶν μὲν δηρῶντων ἐς μυρίους καὶ πεντακισχιλίους, τῶν δ' ἐτέρων τινὰς, καὶ τὴν πολιορκίαν διέλυσε τὴν Ὀκίλης. [242] ἐντυχὼν δὲ καὶ τοῖς φέρουσιν, ἃ σεσυλήκεσαν, ἔκτεινε καὶ τούσδε πάντας, ὡς μηδ' ἄγγελον ἀπὸ τοῦ κακοῦ διαφυγεῖν. τὴν δὲ λείαν διαδοὺς τῷ στρατῷ τὴν δυνατὴν φέρεσθαι τὰ λοιπὰ τοῖς θεοῖς τοῖς ἐνναλίοις ἔκαυσε. [243] καὶ Μούμμιος μὲν τάδε πράξας ἐπανῆλθεν ἐς Ῥώμην καὶ ἐθριάμβευσεν, ἐνδέχεται δ' αὐτὸν Μᾶρκος Ἀτίλιος, ὃς Λυσιτανῶν μὲν ἐς ἑπτακοσίους ἐπιδραμῶν ἀπέκτεινε καὶ τὴν μεγίστην πόλιν ἐξεῖλεν, ἣ ὄνομα Ὀξθράκαι, τὰ δ' ἐγγὺς καταπληξάμενος ἅπαντα ἐπὶ συνθήκαις παρέλαβε. καὶ τούτων ἦν ἕνια τοῦ Οὐετῶνων ἔθνος, ὁμόρου τοῖς Λυσιτανοῖς. [244] ὡς δ' ἀνεξεύγνε χειμάσων ὁ Ἀτίλιος, αὐτίκα πάντες μετετίθεντο καὶ τινὰς Ῥωμαίοις ὑπηκόους ἐπολιόρκουν· οὓς ἐπειγόμενος ἐξελεῖν τῆς πολιορκίας Σέρουιος Γάλβας, ὁ Ἀτιλίου διάδοχος, ἡμέρα μιᾶ καὶ νυκτὶ πεντακοσίους σταδίους

διελθὼν ἐπιφαίνεται τοῖς Λυσιτανοῖς καὶ εὐθὺς ἐς μάχην ἐξέτασσε, κατάκοπον τὸν στρατὸν ἔχων. [245] τρεψάμενος δ' εὐτυχῶς τοὺς πολεμίους ἐπέκειτο φεύγουσιν ἀπειροπολέμους. ὅθεν ἀσθενοῦς αὐτῷ καὶ ἀσυντάκτου τῆς διώξεως οὔσης διὰ κόπον οἱ βάρβαροι κατιδόντες αὐτοὺς διεσπασμένους τε καὶ ἀναπαυομένους κατὰ μέρη συνελθόντες ἐπέθεντο καὶ κτείνουσιν ἐς ἑπτακισχιλίους. [246] ὁ δὲ Γάλβας μετὰ τῶν ἀμφ' αὐτὸν ἰπέων κατέφυγεν ἐς Καρμώνην πόλιν, ἔνθα τοὺς διαφυγόντας ἀνελάμβανε, καὶ συμμάχους ἀθροίσας ἐς δισμυρίους διῆλθεν ἐς Κουνέους καὶ παρεχίμαζεν ἐν Κονιστόργει. [247] Λούκουλλος δέ, ὁ τοῖς Οὐακκαίοις ἄνευ ψηφίσματος πολεμήσας, ἐν Τυρδιτανίᾳ τότε χειμάζων ἦσθετο Λυσιτανῶν ἐς τὰ πλησίον ἐμβαλόντων καὶ περιπέμψας τοὺς ἀρίστους τῶν ἡγεμόνων ἔκτεινε τῶν Λυσιτανῶν ἐς τετρακισχιλίους. [248] περὶ τε Γάδειρα τὸν πορθμὸν ἐτέρων περώντων ἔκτεινεν ἐς χιλίους καὶ πεντακοσίους καὶ τοὺς λοιποὺς συμφυγόντας εἷς τινα λόφον ἀπετάφρευσε πληθὸς τε ἔλαβεν ἀνδρῶν ἄπειρον. καὶ τὴν Λυσιτανίαν ἐπιὼν κατὰ μέρος ἐπόρθει. [249] ἐπόρθει δὲ καὶ Γάλβας ἐπὶ θάτερα. καὶ τινων πρεσβευομένων ἐς αὐτὸν καὶ θελόντων βεβαιοῦν καὶ ὅσα Ἀτιλίῳ τῷ πρὸ αὐτοῦ στρατηγῷ συνθέμενοι παρεβεβήκεσαν, ἐδέχετο καὶ ἐσπένδετο καὶ ὑπεκρίνετο αὐτοῖς καὶ συνάχθεσθαι ὡς δι' ἀπορίαν ληστεύουσί τε καὶ πολεμοῦσι καὶ παρεσπονδηκόσιν. “τὸ γὰρ λυπρόγεων,” [250] ἔφη, “καὶ πενιχρὸν ὑμᾶς ἐς ταῦτα ἀναγκάζει· δώσω δ' ἐγὼ πενομένοις φίλοις γῆν ἀγαθὴν καὶ ἐν ἀφθόνοις συνοικίῳ, [251] διελὼν ἐς τρία.” οἱ μὲν δὴ τάδε προσδοκῶντες ἀπὸ τῶν ἰδίων ἀνίσταντο καὶ συνήεσαν, οἱ προσέτασεν ὁ Γάλβας· ὁ δὲ αὐτοὺς ἐς τρία διήρει καὶ πεδίον ἐκάστοις τι ὑποδείξας ἐκέλευεν ἐν τῷ πεδίῳ περιμένειν, μέχρι πολίσειεν αὐτοὺς ἐπελθόντων. ὡς δ' ἦκεν ἐπὶ τοὺς πρώτους, [252] ἐκέλευεν ὡς φίλους θέσθαι τὰ ὄπλα, θεμένους δ' ἀπετάφρευεν τε καὶ μετὰ ξιφῶν τινὰς ἐσπέμψας ἀνεῖλεν ἅπαντας, ὄδυρομένους τε καὶ θεῶν ὀνόματα καὶ πίστει ἀνακαλοῦντας. [253] τῷ δ' αὐτῷ τρόπῳ καὶ τοὺς δευτέρους καὶ τρίτους ἐπειχθεὶς ἀνεῖλεν, ἀγνοοῦντας ἔτι τὰ πάθη τὰ τῶν προτέρων, ἀπιστίᾳ μὲν ἄρα ἀπιστίαν μετιών, οὐκ ἀξίως δὲ Ῥωμαίων μιμούμενος βαρβάρους. [254] ὀλίγοι δ' αὐτῶν διέφυγον, ὧν ἦν Οὐρίαθος, ὃς μετ' οὐ πολὺ ἠγήσατο Λυσιτανῶν καὶ ἔκτεινε πολλοὺς Ῥωμαίων καὶ ἔργα μέγιστα ἐπεδείξατο. ἀλλὰ τάδε μὲν ὕστερον γεγόμενα ὕστερον λέξω· [255] τότε δ' ὁ Γάλβας, Λουκούλλου φιλοχρηματώτερος ὢν, ὀλίγα μὲν τινα τῆς λείας τῆ στρατιᾶ διεδίδου καὶ ὀλίγα τοῖς φίλοις, τὰ λοιπὰ δ' ἐσφετερίζετο, καίτοι πλουσιώτατος ὢν ὁμοῦ τι Ῥωμαίων· ἀλλ' οὐδὲ ἐν τῇ εἰρήνῃ φασὶν αὐτὸν διαλιπεῖν ψευδόμενόν τε καὶ ἐπιορκοῦντα διὰ κέρδη. μισούμενος δὲ καὶ κατηγορούμενος διέφυγε διὰ τὸν πλοῦτον.

La guerra de fuego (256-321)

[256] οὐ πολὺ δὲ ὕστερον, ὅσοι διέφευγον ἐκ τῆς Λουκούλλου καὶ Γάλβα παρανομήσεως, ἀλισθέντες ἐς μυρίους τὴν Τυρδιτανίαν κατέτρεχον. [257] καὶ αὐτοῖς ἀπὸ Ῥώμης ἐπελθὼν Γάιος Οὐετίλιος, ἄγων τέ τινα στρατὸν ἄλλον καὶ τοὺς ἐν Ἰβηρίᾳ προσλαβὼν, ἅπαντας ἔχων ἐς μυρίους, ἐπέπεσε προνομεύουσι καὶ πολλοὺς ἀνελὼν συνέωσε τοὺς λοιποὺς ἕς τι χωρίον, οἷ κινδυνεύειν τε μένοντας ἐχρῆν ὑπὸ λιμοῦ καὶ ἀπίοντας ὑπὸ Ῥωμαίων. [258] ὧδε γὰρ εἶχε δυσχωρίας. καὶ διὰ τοῦτο πρέσβεις ἐς τὸν Οὐετίλιον ἔπεμπον σὺν ἱκετηρίαις, γῆν ἐς συνοικισμὸν αἰτοῦντες ὡς ἀπὸ τοῦδε ἐσόμενοι Ῥωμαίων ἐς πάντα κατήκοοι. ὃ δ' ὑπισχεῖτο δώσειν καὶ συνετίθετο ἤδη. [259] Οὐρίατθος δ', ὁ ἐκ τῆς Γάλβα παρανομίας ἐκφυγὼν, τότε συνὼν αὐτοῖς ὑπεμίμησε τῆς Ῥωμαίων ἀπιστίας, ὡς ἄκισ τε αὐτοῖς ὁμόσαντες ἐπιθοῖντο καὶ ὡς ὅδε πᾶς ὁ στρατὸς ἐκ τοιῶνδε ἐπιπορευομένων Γάλβα καὶ Λουκούλλου διαφύγοιμεν. οὐδ' ἀπορεῖν ἔφη σωτηρίας ἀπὸ τοῦδε τοῦ χωρίου, ἂν ἐθέλωσι πείθεσθαι. [260] ἐρεθισθέντων δ' αὐτῶν καὶ ἐν ἐλπίσι γενομένων ἠρέθη τε στρατηγὸς καὶ πάντας ἐκτάξας ἐς μέτωπον ὡς ἐπὶ μάχῃ τοὺς μὲν ἄλλους ἐκέλευσεν, ὅταν αὐτὸς ἐπιβῆ τοῦ ἵππου, διαιρεθέντας ἐς μέρη πολλὰ φεύγειν, ὡς δύνανται, κατ' ἄλλας καὶ ἄλλας ὁδοὺς ἐς Τριβόλαν πόλιν, ἔνθα αὐτὸν περιμένειν, χιλίους δὲ μόνους ἐπιλεξάμενος ἐκέλευσεν αὐτῷ συνίστασθαι. [261] καὶ γινομένων τούτων οἱ μὲν εὐθὺς ἔφυγον, ἐπειδὴ ὁ Οὐρίατθος τὸν ἵππον ἀνέβη, ὁ δὲ Οὐετίλιος αὐτοὺς δεῖσας διώκειν ἐς πολλὰ διηρημένους, ἐπὶ τὸν Οὐρίατθον ἐστῶτα καὶ ἐφεδρεύοντα τῷ γενησομένῳ τραπεῖς ἐμάχετο. [262] ὃ δ' ὠκυτάτοις ἵπποις αὐτὸν ἐνοχλῶν καὶ ὑποφεύγων καὶ πάλιν ἰστάμενος καὶ ἐπιὼν ἐκείνην τε τὴν ἡμέραν ἐν τῷ αὐτῷ πεδίῳ καὶ τὴν ἐπιούσαν ὅλην διέτριψε περιθέων. [263] ὡς δ' εἶκασεν ἀσφαλῶς ἔχειν τῆς φυγῆς τοὺς ἑτέρους, τότε νυκτὸς ὀρμήσας δι' ὁδῶν ἀτριβῶν κουφοτάτοις ἵπποις ἀπέδραμεν ἐς Τριβόλαν, Ῥωμαίων αὐτὸν διώκειν ὁμοίως οὐ δυναμένων διὰ τε βάρους ὄπλων καὶ ἀπειρίαν ὁδῶν καὶ ἵππων ἀνομοιότητα. [264] ὧδε μὲν ἐξ ἀέλπτου στρατὸν ἀπογιγνώσκοντα αὐτοῦ περιέσωσε, καὶ τὸ στρατήγημα τότε περιφερόμενον ἐς τοὺς τῆδε βαρβάρους ἐξῆρεν αὐτόν, καὶ πολλοὶ πανταχόθεν αὐτῷ προσεχώρουν. [265] ὃ δ' ἐς ὀκτῶ ἔτη Ῥωμαίους ἐπολέμει· καὶ μοι δοκεῖ τὸν Οὐρίατθου πόλεμον σφόδρα τε ἐνοχλήσαντα Ῥωμαίους καὶ δυσεργότατον αὐτοῖς γενόμενον συναγαγεῖν, ἀναθέμενον, εἴ τι τοῦ αὐτοῦ χρόνου περὶ Ἰβηρίαν ἄλλο ἐγίγνετο. [266] Οὐετίλιος μὲν δὴ αὐτὸν διώκων ἦλθεν ἐπὶ τὴν Τριβόλαν, ὁ δ' Οὐρίατθος ἐν λόχμας ἐνέδραν ἐπικρύψας ἔφυγε, μέχρι τὰς λόχμας ὑπερελθόντος τοῦ Οὐετιλίου αὐτὸς τε ἐπεστρέφετο καὶ οἱ ἐκ τῆς ἐνέδρας ἀνεπήδων καὶ Ῥωμαίους ἐκατέρωθεν ἔκτεινόν τε καὶ ἐζώγρουν καὶ ἐς τὰς φάραγγας ἐώθουν. ἐζωγρήθη δὲ καὶ ὁ Οὐετίλιος· καὶ αὐτὸν ὁ λαβὼν ἀγνοῶν, γέροντα ὑπέρπαχυν ὀρῶν, ἔκτεινεν ὡς οὐδενὸς ἄξιον. [267] Ῥωμαίων δὲ μόλις ἐκ μυρίων ἑξακισχίλιοι διέδρασαν ἐς

Καρπησσόν, ἐπὶ θαλάσση πόλιν, ἣν ἐγὼ νομίζω πρὸς Ἑλλήνων πάλαι Ταρτησσὸν ὀνομάζεσθαι καὶ Ἀργανθώνιον αὐτῆς βασιλεῦσαι, ὃν ἐς πενήκοντα καὶ ἑκατὸν ἔτη ἀφικέσθαι φασί. [268] τοὺς μὲν οὖν ἐς τὴν Καρπησσὸν διαφυγόντας ὁ ταμίης, ὃς εἶπετο τῷ Οὐετιλίῳ, συνέτασεν ἐπὶ τειχῶν δεδιότας· παρὰ δὲ Βελλῶν καὶ Τίθων αἰτήσας πεντακισχιλίους συμάχους καὶ λαβὼν προύπεμμεν ἐπὶ τὸν Οὐρίατθον. ὃ δὲ πάντας ἔκτεινεν, ὡς μὴδ' ἄγγελον διαφυγεῖν. καὶ ὁ ταμίης ἠσύχαζεν ἐν τῇ πόλει, περιμένων τινὰ βοήθειαν ἀπὸ Ῥώμης. [269] Οὐρίατθος δὲ τὴν Καρπητανίαν, εὐδαίμονα χώραν, ἐπιὼν ἀδεῶς ἐλεηλάτει, ἕως ἦρκεν ἐκ Ῥώμης Γάιος Πλαύτιος, ἄγων πεζοὺς μυρίους καὶ ἵππεάς χιλίους ἐπὶ τριακοσίοις. [270] τότε δ' αὖθις ὑπεκρίνατο φεύγειν ὁ Οὐρίατθος, καὶ ὁ Πλαύτιος αὐτὸν ἔπεμψε διώκειν ἐς τετρακισχιλίους, οὓς ἐπιστραφεῖς ὁ Οὐρίατθος ἔκτεινε χωρὶς ὀλίγων. [271] καὶ τὸν Τάγον ποταμὸν διαβὰς ἐστρατοπέδευεν ἐν ὄρει περιφύτῳ μὲν ἐλάαις, Ἀφροδίτης δ' ἐπωνύμῳ, ἔνθα ὁ Πλαύτιος καταλαβὼν καὶ τὸ πταῖσμα ἀναλαβεῖν ἐπειγόμενος συνέβαλεν. ἠττηθεὶς δὲ φόνου πολλοῦ γενομένου διέφυγεν ἀκόσμως ἐς τὰς πόλεις καὶ ἐκ μέσου θέρους ἐχείμαζεν, οὐ θαρρῶν οὐδαμοῖ προΐεναί. [272] ὁ δ' Οὐρίατθος τὴν χώραν ἀδεῶς περιὼν ἦται τοὺς κεκτημένους τιμὴν τοῦ ἐπικειμένου καρποῦ καὶ παρ' ὧν μὴ λάβοι, διέφθειρεν. [273] ὧν οἱ ἐν ἄστει Ῥωμαῖοι πυνθανόμενοι Φάβιον Μάξιμον Αἰμιλιανόν, Αἰμιλίου Παύλου τοῦ Περσέα τὸν Μακεδόνων βασιλέα ἀνελόντος υἱόν, ἔπεμπον ἐς Ἰβηρίαν καὶ στρατιὰν ἑαυτῷ καταγράφειν ἐπέτρεπον. [274] ὃ δὲ, Ῥωμαίων ἄρτι Καρχηδόνα καὶ τὴν Ἑλλάδα ἐλόντων καὶ τὸν τρίτον ἐν Μακεδονίᾳ πόλεμον καταρωθωκότων, φειδοῖ τῶν ἀνδρῶν τῶν ἐκεῖθεν ἐλληλυθότων κατέλεγεν προθήβας, οὐ πρὶν πολέμου πεπειραμένους, ἐς δύο τέλη. καὶ παρὰ τῶν συμάχων στρατὸν ἄλλον αἰτήσας ἦκεν ἐς Ὀρσωνα τῆς Ἰβηρίας, σύμπαντας ἔχων πεζοὺς μυρίους καὶ πεντακισχιλίους καὶ ἵππεάς ἐς δισχιλίους. [275] ὅθεν οὐπω μάχης ἄρχων, μέχρι τὴν στρατιὰν γυμνάσειεν, ἐς Γάδαιρα διέπλευσε τὸν πορθμόν, Ἡρακλεῖ θύσων. ὃ δὲ Οὐρίατθος αὐτοῦ τῶν ξυλευομένων τισὶν ἐπιπεσῶν ἔκτεινε πολλοὺς καὶ ἐφόβησε τοὺς λοιπούς. [276] τοῦ δ' ὑποστρατήγου συντάξαντος αὐτοὺς αὖθις ὁ Οὐρίατθος ἐκράτει καὶ πολλὴν λείαν περιεσύρατο. ἀφικομένου τε τοῦ Μαξίμου συνεχῶς ἐξέτασσε προκαλούμενος. [277] ὃ δὲ ὄλω μὲν οὐ συνεμίσητο τῷ στρατῷ, γυμνάζων αὐτοὺς ἔτι, κατὰ δὲ μέρη πολλάκις ἠκροβολίζετο, πεῖρὰν τε ποιούμενος τῶν πολεμίων καὶ τοῖς ἰδίῳ ἐντιθεὶς θάρσος. χορτολογῶν τε ἐνόπλους ἀεὶ τοῖς γυμνοῖς περίστη καὶ περιέτρεχε μεθ' ἵππεων αὐτός, οἷα Παύλῳ τῷ πατρὶ [278] συστρατευόμενος ἐν Μακεδόσιν ἕωρα. μετὰ δὲ χειμῶνα γεγυμνασμένῳ τῷ στρατῷ τρέπεται δεύτερος ὅδε τὸν Οὐρίατθον καλῶς ἀγωνισάμενον καὶ πόλεις αὐτοῦ δύο τὴν μὲν διήρπασεν, τὴν δ' ἐνέπρησεν, αὐτόν τε φεύγοντα ἐς χωρίον, ᾧ ὄνομα ἦν Βαικόρ, διώκων ἔκτεινε πολλοὺς. καὶ ἐχείμαζεν ἐν Κορδύβῃ. [279] ἐφ' οἷς ὁ Οὐρίατθος, οὐχ ὁμοίως ἔτι καταφρονῶν, Ἀρουακοὺς καὶ Τίθους καὶ Βελλοὺς, ἔθνη μαχιμώτατα, [280] ἀπέστησεν ἀπὸ Ῥωμαίων. καὶ πόλεμον ἄλλον οἶδε ἐφ' ἑαυτῶν ἐπολέμουν, ὃν ἐκ πόλεως αὐτῶν μιᾶς Νομαντῖνον ἠγοῦνται, μακρὸν τε καὶ ἐπίπονον Ῥωμαίοις γενόμενον, [281] καὶ συνάξω

καὶ τόνδε ἐς ἓν μετὰ Οὐρίαθον. Οὐρίαθος μὲν ἐπὶ θάτερα τῆς Ἰβηρίας ἐτέρῳ στρατηγῷ Ῥωμαίων Κοϊντίῳ συνεπλέκετο καὶ ἠσώμενος ἐς τὸ Ἀφροδίσιον ὄρος ἀνέστρεφεν. [282] ὅθεν ἐπιστραφεὶς ἔκτεινε τῶν Κοϊντείων χιλίους καὶ σημεῖά τινα ἤρπασε· τοὺς δὲ λοιποὺς ἐς τὸ στρατόπεδον αὐτῶν συνεδίωξε καὶ τὴν ἐν Ἰτύκκῃ φρουρὰν ἐξέβαλε καὶ τὴν Βασιτανῶν χώραν ἐλήζετο, Κοϊντίου διὰ δειλίαν καὶ ἀπειρίαν οὐκ ἐπιβοηθοῦντος, ἀλλ' ἐν Κορδύβῃ χειμάζοντος ἐκ μέσου μετοπώρου καὶ Γάιον Μάρκιον θαμινὰ ἐπιπέμποντος αὐτῷ, ἄνδρα Ἰβηρα ἐκ πόλεως Ἰταλικῆς.

[283] Τοῦ δ' ἐπιόντος ἔτους Κοϊντίῳ μὲν ὁ ἀδελφὸς Αἰμιλιανοῦ, Φάβιος Μάξιμος Σερουλιανός, ἦλθεν ἐπὶ τὴν στρατηγίαν διάδοχος, [284] δύο ἄλλα τέλη Ῥωμαίων ἄγων καὶ συμμάχους τινάς, ἅπαντας ἐς μυρίους καὶ ὀκτακισχιλίους πεζοὺς καὶ ἵππεας ἑξακοσίους ἐπὶ χιλίους. ἐπιστείλας δὲ καὶ Μικίμη, τῷ Νομάδων βασιλεῖ, πέμψαι οἱ τάχιστα ἐλέφαντας ἐς Ἰτύκκην ἠπείγετο, τὴν στρατιὰν ἄγων κατὰ μέρος· καὶ τὸν Οὐρίαθον ἑξακισχιλίους ἀνδράσιν ἐπιόντα οἱ μετὰ τε κραυγῆς καὶ θορύβου βαρβαρικοῦ καὶ κόμης μακρᾶς, ἦν ἐν τοῖς πολέμοις ἐπισείουσι τοῖς ἐχθροῖς, οὐδὲν ὑποπτῆξας ὑπέστη τε γενναίως καὶ ἀπεώσατο ἄπρακτον. [285] ὡς δὲ οἱ καὶ τὸ ἄλλο πλῆθος ἀφῖκτο καὶ ἐκ Λιβύης ἐλέφαντες δέκα σὺν ἵπεῦσι τριακοσίοις, στρατόπεδον ὠχύρου μέγα καὶ προεπεχείρει τῷ Οὐρίαθῳ καὶ τρεψάμενος αὐτὸν ἐδίωκεν. [286] ἀτάκτου δὲ τῆς διώξεως γενομένης, ἰδὼν ἐν τῇ φυγῇ τοῦτο ὁ Οὐρίαθος ἐπανῆλθε καὶ κτείνας ἐς τρισχιλίους τοὺς λοιποὺς συνήλασεν ἐς τὸ στρατόπεδον καὶ προσέβαλε καὶ τῷδε, ὀλίγων μόλις αὐτὸν ὑφισταμένων περὶ τὰς πύλας, τῶν δὲ πλεόνων ἐς τὰς σκηνὰς καταδύντων ὑπὸ δέους καὶ μόλις ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ καὶ τῶν χιλιάρχων ἐξαγομένων. [287] τότε μὲν οὖν Φάνιός τε, ὁ Λαιλίου κηδεστής, λαμπρῶς ἠρίστευε, καὶ νυξὲ ἐπελθοῦσα Ῥωμαίους περιέσωσεν· ὁ δὲ Οὐρίαθος, ἠ νυκτὸς ἠ καύματος ὥρα θαμινὰ ἐπιὼν καὶ οὐ τινα καιρὸν ἀδόκητον ἐκλείπων, ψιλοῖς ἀνδράσι καὶ ἵπποις ταχυτάτοις ἠνώγλει τοῖς πολεμίοις, μέχρι τὸν Σερουλιανὸν ἐς Ἰτύκκην ἀναστῆσαι. [288] τότε δ' ἤδη τροφῶν τε ἀπορῶν ὁ Οὐρίαθος καὶ τὸν στρατὸν ἔχων ἐλάττω, νυκτὸς ἐμπρήσας τὸ στρατόπεδον, ἐς Λυσιτανίαν ἀνεχώρει. καὶ αὐτὸν ὁ Σερουλιανὸς οὐ καταλαβὼν ἐς Βαιτουρίαν ἐνέβαλε καὶ πέντε πόλεις διήρπαξεν, αἱ τῷ Οὐρίαθῳ συνεπεπράχασαν. [289] μετὰ δὲ τοῦτο ἐστράτευεν ἐς Κουνέους, ὅθεν ἐς Λυσιτανοὺς ἐπὶ τὸν Οὐρίαθον αὐθις ἠπείγετο. καὶ αὐτῷ παροδεύοντι δύο λῆσταιργοὶ μετὰ μυρίων ἀνδρῶν ἐπιθέμενοι, Κούριός τε καὶ Ἀπουλήιος, ἐθορύβησαν καὶ τὴν λείαν ἀφείλοντο. [290] καὶ Κούριος μὲν ἐν τῷ ἀγῶνι ἔπεσεν, ὁ δὲ Σερουλιανὸς τὴν τε λείαν μετ' οὐ πολὺ ἀνέλαβε καὶ πόλεις εἶλεν Εἰσκαδίαν τε καὶ Γέμελλαν καὶ Ὀβόλκολαν, φρουρουμένας ὑπὸ τῶν Οὐρίαθου, καὶ διήρπαξεν ἐτέρας καὶ συνεγίνωσκεν ἄλλαις. [291] αἰχμάλωτα δ' ἔχων ἀμφὶ τὰ μύρια πεντακοσίων μὲν ἀπέτεμεν τὰς κεφαλὰς, τοὺς δὲ λοιποὺς ἀπέδοτο. καὶ [ἔχειμαζε, δεύτερον ἔτος ἤδη στρατηγῶν τοῦδε τοῦ πολέμου. καὶ τάδε μὲν ὁ Σερουλιανὸς ἐργασάμενος ἐς Ῥώμην ἀπῆρε διαδεξαμένου τὴν ἀρχὴν Κοϊντου Πομπηίου Αὐλοῦ. ὁ δὲ ἀδελφὸς αὐτοῦ Μάξιμος Αἰμιλιανὸς] Κοινόβαν μὲν τινα

λήσταρχον ἑαυτὸν ἐγχειρίσαντα λαβὼν καὶ φεισάμενος αὐτοῦ μόνου τοὺς σὺν αὐτῷ πάντας ἐχειροκόπησεν, [292] Οὐρίατθον δὲ διώκων Ἐρισάνην αὐτοῦ πόλιν ἀπετάφρευεν, ἐς ἣν ὁ Οὐρίατθος ἐσδραμῶν νυκτὸς ἅμα ἕω τοῖς ἐργαζομένοις ἐπέκειτο, [293] μέχρι τὰ σκαφεῖα ῥίψαντες ἔφευγον. τὴν τε ἄλλην στρατιάν, ἐκταχθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Σερουιλιανοῦ, τρεψάμενος ὁμοίως Οὐρίατθος ἐδίωκε καὶ συνήλασεν ἐς κρημνοῦς, ὅθεν οὐκ ἦν τοῖς Ῥωμαίοις διαφυγεῖν. [294] Οὐρίατθος δὲ ἐς τὴν εὐτυχίαν οὐχ ὕβρισεν, ἀλλὰ νομίσας ἐν καλῷ θήσεσθαι τὸν πόλεμον ἐπὶ χάριτι λαμπρᾶ συνετίθετο Ῥωμαίοις, καὶ τὰς συνθήκας ὁ δῆμος ἐπεκύρωσεν, Οὐρίατθον εἶναι Ῥωμαίων φίλον καὶ τοὺς ὑπ' αὐτῷ πάντας ἧς ἔχουσι γῆς ἄρχειν. [295] ὧδε μὲν ὁ Οὐρίατθου πόλεμος ἐδόκει πεπαῦσθαι, χαλεπώτατός τε Ῥωμαίοις γενόμενος καὶ ἐπὶ εὐεργεσίᾳ καταλυθεῖς, οὐ μὴν ἐπέμεινεν οὐδ' ἐς βραχὺ τὰ συγκείμενα· [296] ὁ γὰρ ἀδελφὸς Σερουιλιανοῦ, τοῦ ταῦτα συνθεμένου, Καιπίων, διάδοχος αὐτῷ τῆς στρατηγίας γενόμενος, διέβαλλε τὰς συνθήκας καὶ ἐπέστελλε Ῥωμαίοις ἀπρεπεστάτας εἶναι. [297] καὶ ἡ βουλή τὸ μὲν πρῶτον αὐτῷ συνεχέρει κρύφα λυπεῖν τὸν Οὐρίατθον, ὅ τι δοκιμάσειεν· ὡς δὲ αὐθις ἠνώγλει καὶ συνεχῶς ἐπέστελλεν, ἔκρινε λῦσαι τε τὰς σπονδὰς καὶ φανερώς πολεμεῖν αὐθις Οὐρίατθῳ. [298] ἐψηφισμένου δὴ σαφῶς ὁ Καιπίων Ἄρσαν τε πόλιν ἐκλιπόντος Οὐρίατθου παρέλαβε καὶ αὐτὸν Οὐρίατθον φεύγοντά τε καὶ τὰ ἐν παρόδῳ φθείροντα περὶ Καρπητανίαν κατέλαβεν, πολὺ πλείονας ἔχων. [299] ὅθεν ὁ Οὐρίατθος, οὐ δοκιμάζων αὐτῷ συμπλέκεσθαι διὰ τὴν ὀλιγότητα, κατὰ μὲν τινα φάραγγα ἀφανῆ τὸ πλεόν τοῦ στρατοῦ περιέπεμψεν ἀπιέναι, τὸ δὲ λοιπὸν αὐτὸς ἐκτάξας ἐπὶ λόφου δόξαν παρεῖχε πολεμήσοντος. [300] ὡς δ' ἦσθετο τῶν προαπεσταλμένων ἐν ἀσφαλεῖ γεγονότων, ἐξίππευσεν ἐς αὐτοὺς μετὰ καταφρονήσεως, ὄξεως οὕτως, ὡς μηδ' αἰσθέσθαι τοὺς διώκοντας, ὅποι διέδραμεν. ὁ δὲ Καιπίων, ἐς Ουέττωνας καὶ Καλλαίικους τραπεῖς, τὰ ἐκείνων ἐδήου. καὶ ζήλω τῶν ἔργων Οὐρίατθου τὴν Λυσιτανίαν ληστήρια πολλὰ ἄλλα ἐπιτρέχοντα ἐπόρθει. [301] Σέξτος δὲ Ἰούνιος Βροῦτος, ἐπὶ ταῦτα πεμφθεῖς, ἀπέγνω μὲν αὐτὰ διώκειν διὰ χώρας μακρᾶς, ὅσην ὁ Τάγος τε καὶ Λήθης καὶ Δόριος καὶ Βαίτης ποταμοὶ ναυσίποροι περιέχουσιν, ὄξεως, οἷα δὴ ληστήρια, μεθιπταμένους δυσεργεῖς ἠγούμενος εἶναι καταλαβεῖν καὶ αἰσχρὸν οὐ καταλαβόντι καὶ νικήσαντι τὸ ἔργον οὐ λαμπρόν· [302] ἐς δὲ τὰς πόλεις αὐτῶν ἐτράπετο, δίκην τε λήψεσθαι προσδοκῶν καὶ τῇ στρατιᾷ πολὺ κέρδος περιέσεσθαι καὶ τοὺς ληστὰς ἐς ἐκάστην ὡς πατρίδα κινδυνεύουσιν διαλυθήσεσθαι. [303] ὁ μὲν δὴ ταῦτ' ἐνθυμούμενος ἐδήου τὰ ἐν ποσὶν ἅπαντα, συμμαχομένων τοῖς ἀνδράσι τῶν γυναικῶν καὶ συναναιρουμένων καὶ οὐ τινα φωνὴν οὐδ' ἐν ταῖς σφαγαῖς ἀφεισῶν. εἰσὶ δ' οἱ καὶ εἰς τὰ ὄρη, μεθ' ὧν ἐδύναντο, ἀνεπήδων· καὶ αὐτοῖς δεομένοις συνεγίγνωσκεν ὁ Βροῦτος καὶ τὰ ὄντα ἐμερίζετο. [304] καὶ τὸν Δόριον περάσας πολλὰ μὲν πολέμῳ κατέδραμεν, πολλὰ δὲ παρὰ τῶν αὐτοῦ ἐνδιδόντων ὄμηρα αἰτήσας ἐπὶ Λήθην μετήει, πρῶτος ὅδε Ῥωμαίων ἐπινοῶν τὸν ποταμὸν τόνδε διαβῆναι. [305] περάσας δὲ καὶ τόνδε καὶ μέχρι Νίμιος, ἐτέρου ποταμοῦ, προελθὼν, Βρακάρων αὐτῷ φερομένην ἀγορὰν ἀρπασάντων, ἐστράτευεν ἐπὶ τοὺς

Βρακάρους, οἳ εἰσιν ἔθνος ... καὶ ἅμα ταῖς γυναῖξιν ὠπλισμέναις καὶ οἶδε ἐμάχοντο καὶ προθύμως ἔθνησκον, οὐκ ἐπιστρεφόμενος αὐτῶν οὐδεὶς οὐδὲ τὰ νῶτα δεικνὺς οὐδὲ φωνὴν ἀφιέντες. Ὅσαι δὲ κατήγοντο τῶν γυναικῶν, αἷ μὲν αὐτάς διεχρῶντο, αἷ δὲ καὶ τῶν τέκνων αὐτόχειρες ἐγίγοντο, χαίρουσαι τῷ θανάτῳ μᾶλλον τῆς αἰχμαλωσίας. [307] εἰσὶ δὲ τινες τῶν πόλεων, αἷ τότε μὲν τῷ Βρούτῳ προσετίθεντο, οὐ πολὺ δ' ὕστερον ἀφίσταντο, καὶ αὐτάς ὁ Βροῦτος κατεστρέφετο αὐθις. [308] ἐπὶ δὲ Ταλάβριγα πόλιν ἐλθὼν, ἧ πολλάκις μὲν αὐτῷ συνετέθειτο, πολλάκις δ' ἀποστᾶσα ἠνώχλει, παρακαλούντων αὐτὸν καὶ τότε τῶν Ταλαβρίγων καὶ διδόντων αὐτοὺς, ἐς ὃ τι χρήζοι, πρῶτα μὲν τοὺς αὐτομόλους Ῥωμαίων ἦται καὶ τὰ αἰχμάλωτα καὶ ὄπλα, ὅσα εἶχον, καὶ ὄμηρα ἐπὶ τούτοις, εἶτ' αὐτοὺς ἐκέλευσε σὺν παισὶ καὶ γυναῖξιν ἐκλιπεῖν τὴν πόλιν. [309] ὡς δὲ καὶ τοῦθ' ὑπέστησαν, τὴν στρατιὰν αὐτοῖς περιστήσας ἐδημηγόρει, καταλέγων, ὅσάκις ἀποσταῖεν καὶ ὅσους πολέμους πολεμήσειαν αὐτῷ. φόβον δὲ καὶ δόξαν ἐμφήνας ἐργασομένου τι δεινὸν ἐπὶ τῶν ὄνειδῶν ἔληξε καὶ τοὺς μὲν ἵππους αὐτῶν καὶ τὸν σῖτον καὶ χρήματα, ὅσα κοινὰ ἦν, ἧ εἴ τις ἄλλη δημοσία παρασκευή, πάντα περιεῖλε, τὴν δὲ πόλιν αὐθις οἰκεῖν ἔδωκεν ἐξ ἀέλπτου. [310] τοσάδε μὲν δὴ Βροῦτος ἐργασάμενος ἐς Ῥώμην ἀπήει. καὶ αὐτὰ ἐς τὴν Οὐριάθου γραφὴν συνήγαγον, ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ διὰ τὸν ἐκείνου ζῆλον ὑπὸ λησθηρίων ἄλλων ἀρξάμενα γίνεσθαι. [311] Οὐριάθου δὲ Καιπίωνι περὶ συμβάσεων τοὺς πιστοτάτους αὐτῷ φίλους ἐπέπεμπεν, Αὔδακα καὶ Διτάλκωνα καὶ Μίνουρον, οἷ διαφθαρέντες ὑπὸ τοῦ Καιπίωνος δώροις τε μεγάλοις καὶ ὑποσχέσεσι πολλαῖς ὑπέστησαν αὐτῷ κτενεῖν τὸν Οὐριάθου. [312] καὶ ἔκτειναν ὧδε· ὀλιγοῦπνότατος ἦν διὰ φροντίδα καὶ πόνους ὁ Οὐριάθου καὶ τὰ πολλὰ ἔνοπλος ἀνεπαύετο, ἵνα ἐξεγρόμενος εὐθύς ἐς πάντα ἔτοιμος εἴη. τοῖς οὖν φίλοις ἐξῆν καὶ νυκτερεύοντι ἐντυγχάνειν. [313] ὧ δὴ καὶ τότε ἔθει οἱ περὶ τὸν Αὔδακα φυλάξαντες αὐτὸν ἀρχομένου ὕπνου παρῆλθον ἐς τὴν σκηνὴν, ὡς δὴ τινος ἐπείγοντος, καὶ κεντοῦσιν ὠπλισμένον ἐς τὴν σφαγὴν· [314] οὐ γὰρ ἦν ἄλλοθι. οὐδεμιᾶς δ' αἰσθήσεως γενομένης διὰ τὴν τῆς πληγῆς εὐκαιρίαν διέδρασαν ἐς Καιπίωνα καὶ τὰς δωρεὰς ἤτουν. ὁ δὲ αὐτίκα μὲν αὐτοῖς ἔδωκεν ἀδεῶς ἔχειν, ὅσα ἔχουσι, περὶ δὲ ὧν ἤτουν, ἐς Ῥώμην αὐτοὺς ἔπεμπεν. [315] οἱ δὲ θεραπευτῆρες Οὐριάθου καὶ ἡ ἄλλη στρατιὰ, γενομένης ἡμέρας, ἀναπαύεσθαι νομίζοντες αὐτόν, ἐθαύμαζον διὰ τὴν ἀήθειαν, μέχρι τινὲς ἔμαθον, ὅτι νεκρὸς κέοιτο ἔνοπλος. [316] καὶ εὐθύς ἦν οἰμωγὴ τε καὶ πένθος ἀνὰ τὸ στρατόπεδον, ἀλγούντων τε ἐπ' ἐκείνῳ καὶ περὶ σφῶν δεδιότων καὶ ἐνθυμουμένων, ἐν οἷοις εἰσὶ κινδύνοις καὶ οἴου στρατηγοῦ στέρονται. μάλιστα δὲ αὐτούς, ὅτι τοὺς δράσαντας οὐχ εὔρισκον, ὑπερήλγυνεν. [317] Οὐριάθου μὲν δὴ λαμπρότατα κοσμήσαντες ἐπὶ ὑψηλοτάτης πυρᾶς ἔκαιον ἱερεῖά τε πολλὰ ἐπέσφαττον αὐτῷ, καὶ κατὰ ἴλας οἷ τε πεζοὶ καὶ οἱ ἵππῆς ἐν κύκλῳ περιθέοντες αὐτὸν ἔνοπλοι βαρβαρικῶς ἐπήγουν μέχρι τε σβεσθῆναι τὸ πῦρ παρεκάθηον πάντες ἀμφ' αὐτό. καὶ τῆς ταφῆς ἐκτελεσθείσης ἀγῶνα μονομάχων ἀνδρῶν ἤγαγον ἐπὶ τοῦ τάφου. [318] τοσοῦτον αὐτοῦ πόθον κατέλιπεν Οὐριάθου, ἀρχικώτατος μὲν ὡς ἐν

βαρβάρους γενόμενος, φιλοκινδυνότατος δ' ἐς ἅπαντα πρὸ πάντων καὶ ἰσομοιρότατος ἐν τοῖς κέρδεσιν. οὐ γάρ ποτε πλέον ὑπέστη λαβεῖν, αἰεὶ παρακαλούντων· [319] ὁ δὲ καὶ λάβοι, τοῖς ἀριστεύουσιν ἐδίδου. ὅθεν αὐτῷ, δυσχερέστατον ἔργον καὶ οὐδενὶ πω στρατηγῶν εὐμαρῶς ἐγγεγόμενον, ἔτεσιν ὀκτῶ τοῦδε τοῦ πολέμου παμμιγῆς στρατὸς ἀστασίαστος ἦν καὶ κατήκοος ἀεὶ καὶ ἐς τοὺς κινδύνους ὀξύτατος. [320] τότε δὲ σφῶν Ταύταλον ἐλόμενοι στρατηγεῖν ἐπὶ Ζάκανθαν ἐφέροντο, ἦν Ἀννίβας καθελὼν ἔκτισεν καὶ ἀπὸ τῆς αὐτοῦ πατρίδος Καρχηδόνα προσεῖπεν. [321] ἀποκρουσθεῖσι δ' αὐτοῖς ἐκεῖθεν καὶ τὸν Βαῖτιν ποταμὸν περῶσιν ὁ Καιπίων ἐπέκειτο, μέχρι κάμων ὁ Ταύταλος αὐτόν τε καὶ τὴν στρατιάν τῷ Καιπίωνι παρέδωκεν ὡς ὑπηκόοις χρῆσθαι. ὁ δὲ ὅπλα τε αὐτοῦς ἀφείλετο ἅπαντα καὶ γῆν ἔδωκεν ἱκανήν, ἵνα μὴ ληστεύοιεν ἐξ ἀπορίας.

Fuente:
Appiani historia Romana, vol. 1, P. VIERECK, A. G. ROOS y E. GABBA, eds., Leipzig, Teubner, 1939, rep. 1962.